

10.01.2022

POL-2020-6759

Voimassaoloaika

1.1.2022 - 31.12.2026

Säädöspäätös

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4§

Muuttaa/Kumoaa

POL-2020-6759, 4.11.2020 Poliisin toiminta suurpeto- ja villisikatilanteissa

Kohderyhmät

Poliisi

Poliisin toiminta suurpeto- ja villisikatilanteissa

Sisällysluettelo

Poliisin toiminta suurpeto- ja villisikatilanteissa	1
1 OHJEEN TAUSTA.....	2
2 LAINSÄÄDÄNTÖ.....	2
2.1 EU:n luontodirektiivi	2
2.2 Metsästyslaki	3
2.3 Poliisilaki	4
2.4 Eläinsuojelulaki	5
2.5 Poliisilain suhde luontodirektiiviin	5
3 POLIISIN TOIMINTALINJA SUSITILANTEISSA.....	6
3.1 Suden aiheuttama huoli, uhka tai vaara ihmisen hengelle tai terveydelle	7
3.1.1 Poliisin toiminta kohdan 1 tapauksissa (huolta aiheuttava susi)	8
3.1.2 Poliisin toiminta kohdan 2 tapauksissa (mahdollista uhkaa aiheuttava susi)	8
3.1.3 Poliisin toiminta kohdan 3 tapauksissa (uhkaa tai vaaraa aiheuttava susi).....	9
3.1.4 Poliisin toiminta kohdan 4 tapauksissa (vakavaa vaaraa aiheuttava susi).....	9
3.2 Suden aiheuttama vahinko omaisuudelle	10
4 POLIISIN TOIMENPITEET SUURPETOTILANTEISSA.....	11
4.1 Karkottaminen.....	11
4.2 Lopettaminen	12
5 POLIISIN TOIMINTALINJA MUISSA SUURPETO- JA VILLISIKATILANTEISSA	12
6 POLIISIN TOIMINTALINJA LOUKKAANTUNEIDEN SUURPETOJEN JA VILLISIKOJEN OSALTA	13
7 PÄÄTÖKSENTEOSTA	14
7.1 Päätös toiminnan aloittamisesta suurpeto- ja villisikatilanteissa	14
7.2 TASSU -järjestelmän kirjaukset.....	15
7.3 Karkottamis- ja lopettamismääräys	15
7.4 Toiminnan organisointi	16
7.5 SRVA-toimijan vakuutusurva.....	16

7.6 Toiminnan johtovastuu	17
8 PAKKOTILAAN VETOAMINEN JA OMAEHTOINEN KARKOTTAMINEN.....	17
9 VILLIKOIRAT JA KOIRASUDET LUONNOSSA	18
10 KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN JA ILMOITUKSET.....	19
11 TIEDOTTAMINEN	19

1 OHJEEN TAUSTA

Suomessa esiintyviä ja riistavahinkolain (105/2009) 2 §:n 3 kohdassa määritellyjä suurpetoja ovat susi, karhu, ilves ja ahma, joista vakavaa vaaraa ihmisen hengelle ja terveydelle voivat aiheuttaa susi ja karhu, sekä tiettyissä poikkeuksellisissa tilanteissa, esimerkiksi loukkaantuneena ja/tai ahdistettuna, myös ilves ja ahma. Näiden lisäksi vakavaa vaaraa ihmiselle voi aiheuttaa villisika, joka loukkaantuneena saattaa olla erittäin vaarallinen.

Susi, karhu, ilves, ahma ja villisika ovat metsästyslain (615/1993) 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja riistaeläimiä. Susi, karhu, ilves ja ahma ovat aina rauhoitettuja, mutta niiden metsästäminen voidaan sallia tietyin edellytyksin ja tiettyä tarkoitusta varten poikkeusluvalla.

Yleisimmin konfliktitilanteita ja tehtäviä poliisille aiheuttavat asutuksen välittömässä läheisyydessä liikkuvat tai muutoin poikkeuksellisesti käyttäytyvät sudet ja karhut sekä loukkaantuneet villisiat.

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä. Eläin saadaan lopettaa myös, jos sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan.

Poliisilain 2 luvun 16 §:n perusteella tehty päätös — esimerkiksi suden lopettamismääräys — ei ole valituskelpoinen hallintopäätös, vaan tosiasiallista julkisen vallan käyttämistä. Päätös tai määräys ei kohdistu kehenkään, eikä se vaikuta välittömästi kenenkään oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen.

2 LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 EU:n luontodirektiivi

Suomessa elävistä suurpedoista susi poronhoitoalueen ulkopuolella, karhu ja ilves kuuluvat luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviton suojelusta annetun Neuvoston direktiivin 92/43/ETY (myöhemmin *EU:n luontodirektiivi*) liitteen IV lajeihin, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. EU:n luontodirektiivillä on yhdenmukaistettu Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, jotta se edistäisi luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Direktiivin tavoitteena on suojella luontotyyppejä ja luonnonvaraista eläimis-

töä sekä kasvistoa. Direktiivin toimenpiteillä pyritään luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttämiseen tai suojelun tason ennalleen saattamiseen.

Luontodirektiivin 12 artiklassa on edellytetty sitä, että direktiivin voimaansaattavat jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet susien, karhujen ja ilvesten suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella. Direktiivissä on erikseen edellytetty susien, karhujen ja ilvesten tahallisen pyydystämisen ja tappamisen kieltämistä.

Luontodirektiivissä on mahdollistettu eläinlajien suojelusta poikkeaminen erikseen säädetyillä perusteilla. Luontodirektiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat — jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja jollei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella leviämisalueella — poiketa muun muassa 12 artiklan säännöksistä. Poikkeamisen perusteena on esimerkiksi erityisen merkittävien vahinkojen ehkäiseminen, kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevat syyt tai muut erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt.

EU:n luontodirektiivi on saatettu Suomessa voimaan luonnonsuojelulain (1096/1996) ja -asetuksen (160/1997) lisäksi muun muassa metsästyslainsäädännön muutoksilla. Näitä ovat keskeisesti metsästyslain 37 §:n 3 momentissa säädetty suden, karhun, saukon, ahman, ilveksen ja kirjohylkeen rauhoittaminen kokonaan. Tämän lisäksi luontodirektiivin 16 artikla on laitettu täytäntöön metsästyslain poikkeuslupajärjestelmällä ja metsästysasetuksen (666/1993) sääntelyllä.

2.2 Metsästyslaki

Suomen riistakeskuksen poikkeuslupamenettely on pääasiallinen menettely suurpetojen lopettamisessa. Metsästyslain 37 ja 38 § säätelevät riistaeläinlajien rauhoittamista ja metsästyksen rajoittamista. Suomen riistakeskus voi kuitenkin poiketa näistä metsästyslain 41 §:n nojalla 41 a—41 c §:ssä säädetyin edellytyksin.

Metsästyslain 41 a §:ssä on säädetty edellytyksistä eräiden riistaeläinlajien poikkeusluvalle. Metsästyslain 41 §:ssä tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää ahman, suden, karhun, saukon, ilveksen, euroopanmajavan, hallin, kirjohylkeen, itämeren norpan, hillerin, näädän ja metsäjäniksen pyydystämiseen tai tappamiseen, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuslupa voidaan myöntää:

- 1) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston säilyttämiseksi;
- 2) viljelmille, karjankasvatukselle, metsätaloudelle, kalataloudelle, porotaloudelle, vesistölle tai muulle omaisuudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi;
- 3) kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien taloudelliset ja sosiaaliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle; tai
- 4) näiden lajien tutkimus-, koulutus-, uudelleensijoittamis- ja istuttamistarkoituksessa taikka eläintautien ehkäisemiseksi.

Metsästyslain 41 § 2 momentin, joka on tullut voimaan 1.8.2017 lailla (504/2017), mukaan Suomen riistakeskus voi myöntää 41 a §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin poikkeusluvan muun muassa suurpetojen, kuten suden, häiritsemiseen (karkottaminen). Häiritsemislupia myönnetään ainoastaan hakemuksesta ja häiritsemisluvan nojalla tapahtuvassa karkottamisessa tulee noudattaa metsästyslainsäädäntöä, jolloin toimijalla muun muassa tulee olla metsästysoikeus tai oikeus metsästä häirintäalueelle.

2.3 Poliisilaki

Ihmisen hengelle tai terveydelle vaaraa aiheuttavan eläimen kiinniottaminen tai lopettaminen on poliisilain mukaan poliisin tehtävä. Tehtävä kuuluu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, josta on säädetty poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa.

Poliisilain 2 luvun 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä. Eläin saadaan lopettaa myös, jos sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan. Eläimen lopettamisesta on säädetty eläinsuojelulain (247/1996) 14 §:ssä ja lain 2 a luvussa.

Kaikissa tilanteissa, joissa poliisin määräyksellä lopetetaan suurpeto tai villisika, tulee myös arvioida eläinsuojelullisten toimenpiteiden (esimerkiksi lopettaminen) tarve eläintä mahdollisesti seuranneiden jälkeläisten osalta.

Poliisilain soveltamisessa korostuu toimenpiteiden kohteen yksilöintivoite. Poliisilain toimenpiteitä voidaan kohdistaa vain siihen eläinyksilöön, joka on aiheuttanut vaaraa. Poliisin lopettamismääräystä ei voida kohdistaa esimerkiksi tietyllä alueella pihavierailuja tekevään susilaumaan tarkoitusella poistaa laumasta yksi susi. Vain riittävällä tarkkuudella yksilöity vaaraa aiheuttava eläinyksilö tai yksilöt voidaan määrätä lopetettavaksi. Lopettamismääräyksen kohteen tai kohteiden yksilöinti voidaan todentaa esimerkiksi katkeamattoman jäljen seurannalla (lumi- tai koiran ajojälki).

Poliisilain 1 luvun 4 §:ssä säädetty vähimmän haitan periaate koskee myös eläimiin kohdistuvia toimenpiteitä. Suurpedon karkottaminen on siten useissa tilanteissa eläimen lopettamista perustellumpi toimenpide ja lopetusmääräys on aina viimesijainen keino.

Poliisilain 9 luvun 4 §:n mukaan poliisi voi käyttää vapaaehtoisjärjestöjä apunaan etsintätehtävissä sekä muissa sellaisissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Toimintaan osallistuvien SRVA-ryhmien jäsenet osallistuvat toimintaan poliisimestä avustavina henkilöinä. SRVA-toiminta (*suurriistavirka-aputoiminta*¹) on riistanhoitoyhdis-

¹ Suurriistavirka-apu (SRVA) on riistanhoitoyhdistysten ylläpitämä organisaatio, joka välittää poliisille metsästäjien apua suurriistakonflikteissa. Tavallisimpia SRVA-tehtäviä ovat kolareissa loukkaantuneiden hirvieläinten, suurpetojen ja villisikojen jäljestäminen sekä suurpetojen karkotukset taajaan asutulta alueelta. Toiminta perustuu poliisin ja riistanhoitoyhdistysten välisiin sopimuksiin sekä riistahallintolakiin. Hälytysjärjestelmä käynnistyy poliisin tekemällä pyynnöllä. Mukana olevat metsästäjät, koiranohjaajat ja metsästysseurat toimivat vapaaehtois pohjalta.

tysten organisoimaa ja niiden lakisääteisten tehtävien hoitamista. Riistanhoitoyhdistykset ovat itsenäisiä julkisoikeudellisia yhdistyksiä, joista on säädetty riistahallintolaissa (158/2011).

Poliisimiestä virkatehtävällä avustavan henkilön oikeuksista säädetään poliisilain 9 luvun 5 §:ssä, jonka mukaan poliisimiestä avustavalla henkilöllä on oikeus poliisimiehen ohjeiden mukaisesti suorittaa sellaisia yleisen järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä toimenpiteitä, jotka poliisimies toimivaltansa rajoissa osoittaa.

2.4 Eläinsuojelulaki

Sairaiden ja vahingoittuneiden eläinten käsittelyyn ja toimenpiteisiin liittyvistä, kaikkia kansalaisia koskevista velvoitteista, säädetään eläinsuojelulain 14 §:ssä.

Säädöksen mukaan sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa luonnonvaraista eläintä on pyrittävä auttamaan. Jos eläin on kuitenkin sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on ilmeistä julmuutta sitä kohtaan, eläin on lopetettava tai on huolehdittava siitä, että se lopetetaan.

2.5 Poliisilain suhde luontodirektiiviin

Eduskunnan oikeusasiamies on kanteluratkaisussaan 612/4/04, 25.10.2004 todennut että poliisilain (493/1995) 25 §:ä (nykyinen poliisilain 2 luvun 16 §) ei voitu tulkita ottamatta huomioon metsästyslain ja -asetuksen sekä luontodirektiivin säännöksiä. Poliisilakia ei saa käyttää näiden säännösten "kiertämiseen". Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan poliisilain soveltamisalaksi kuitenkin jää mahdollisuus reagoida sellaisiin nopeasti yhä uhkaavammaksi kehittyviin, ihmisen hengelle tai terveydelle vaaraa aiheuttaviin taikka omaisuudelle huomattavaa vaaraa aiheuttaviin tilanteisiin, joissa ei ole aikaa selvittää metsästyslain tai -asetuksen soveltamis-edellytyksiä. Harkinnassa on olennaista se, onko tilanne vakava poliisin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamistehtävän kannalta.

Apulaisoikeuskansleri on poliisilaitoksen suden lopettamista koskevia päätöksiä koskeneessa kanteluratkaisussa OKV/254/1/2016, 27.11.2017 todennut poliisilain 2 luvun 16 §:n osalta, että poliisilain edellä kerrottu säännös toteuttaa osaltaan poliisilain 1 §:n 1 momentissa poliisin tehtäväksi säädettyä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä ja viime kädessä perustuslain (731/1999) 7 §:n 1 momentissa säädettyä oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ratkaisussa arvioitiin ihmiselle sudesta aiheutuvaa vaaraa ja todettiin, että poliisin tietoon saatettu epäily vaarasta velvoittaa poliisia arvioimaan vaaran olemassaoloa ja, mikäli poliisi katsoo ihmiselle aiheutuvan vaaran niin vaativan, tekemään päätöksen eläimen lopettamisesta.

Euroopan yhteisöjen (nyk. EU) komissio nosti 14.9.2005 kanteen Suomea vastaan jäsenyyssoveltoitteiden noudattamatta jättämisestä koskien yllä mainittua direktiiviä ja Suomen sudenmetsästystä. Kanteen mukaan Suomi oli sallinut suden metsästyksen kyseisen direktiivin 16 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen poikkeusperiaatteiden vastaisesti.

Yhteisöjen (nyk. EU) tuomioistuimen kyseisessä asiassa antamassa tuomiossa (kohdat 28 ja 29) todetaan, että direktiivin 16 artiklan 1 kohdassa mainittujen poikkeusten myöntämisen välttämätön ennakoedellytys on se, että kyseisten lajien kantojen suojelun taso on suotuisa niiden luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuksia voidaan myöntää poikkeuksellisesti silloin, kun on asianmukaisesti osoitettu, että niillä ei entisestään huononnetta kyseisten kantojen epäsuotuisaa suojelun tasoa tai estetä kyseisten kantojen suotuisan suojelun tason ennalleen saattamista. Tuomioistuimen mukaan on niin ikään mahdollista, ettei vähäisen (rajoitetun) yksilömäärän tappamisella ole mitään vaikutusta luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tavoitteeseen, joka on susikantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella. Tällainen vähäinen poikeus on asianomaisen lajin kannalta neutraali.

Yhteenvedona voidaan yleisellä tasolla todeta, että:

1. luontodirektiivin tulkintavaikutus kansallisen lain tulkintaan² on otettava huomioon sovellettaessa poliisilain 2 luvun 16 §:ä;
2. lajin suotuisan suojelun tason säilyttäminen tulee huomioida metsästyslain poikkeuslupia annettaessa³ ja huomioitava myös poliisin toiminnassa; ja
3. ettei lajin suotuisan suojelun tason säilyttämiseen sen luontaisella levinneisyysalueella välttämättä vaikuta yksittäiset poikkeamat.⁴

Poliisilain 2 luvun 16 §:n soveltamisalaan jäävät siten sellaiset yksittäistapaukset ja vakavat tilanteet, jotka ovat välittömiä ja akuutteja, eikä niitä voida ratkaista metsästyslain poikkeuslupajärjestelmän avulla. Toimenpiteiden valinnassa on huomioitava vähimmän haitan periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että eläimen lopettamisen on oltava viimesijainen toimenpide, jos muut käytössä olevat lievemmät keinot osoittautuvat tehottomiksi.

3 POLIISIN TOIMINTALINJA SUSITILANTEISSA

Suden ihmisille aiheuttamaa vaaraa arvioidaan aina tapauskohtaisesti ja arvioinnissa tulee mahdollisuuksien mukaan käyttää apuna eri asiantuntijoita. Tehtävään tilannearvioon ja sen pohjalta mahdollisesti tehtäviin toimenpiteisiin vaikuttavat kaikissa suurpetotilanteissa muun muassa tehtyjen havaintojen sisältö, luotettavuus, määrä ja ajankohta. Havaintoympäristöllä ja sen olosuhteilla on myös iso merkitys harkittaessa erilaisia toimintavaihtoehtoja.

² Tulkintavaikutus tarkoittaa sitä, että kansallisten tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee tulkita ja soveltaa kansallista oikeutta siihen vaikuttavan EU-oikeuden mukaisesti niin pitkälle kuin se on mahdollista ottaen huomioon kansallisessa oikeudessa hyväksytyt harkintavalta tulkinna.

³ Ks. metsästyslaki 41 a § 1 momentti.

⁴ Asiaa C-342/05 koskevassa ratkaisuehdotuksessaan julkisasiamies on (kohta 52) esittänyt, että nimenomaan silloin, kun välittömässä vaarassa on ylempi oikeushyvä, esimerkiksi ihmiselämä ja ihmisten terveys, on lajin suojelun tasosta riippumatta kuitenkin oltava mahdollista poiketa lajin suojelua koskevista kielloista, jos tämä on ainoa mahdollisuus vaaran välttämiseksi. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksella ei kuitenkaan ole erityistä oikeudellista vaikutusta.

Ennen poliisin susiin kohdistuvia toimenpiteitä on aina selvitettävä, onko tilanteen ratkaisemiseksi muuta tyydyttävää ratkaisua kuin eläimen karkottaminen tai lopettaminen. Jos esimerkiksi hoidetun piha-alueen välittömässä läheisyydessä on jokin suurpetoja paikalle houkutteleva olosuhde (esimerkiksi raato/haaska tai muu ravintohoukutin), olisi sellaisen poistaminen ensisijainen toimenpide muihin toimenpiteisiin nähden. Poliisilla ei kuitenkaan ole toimivaltaa määrätä esimerkiksi kiinteistön omistajaa poistamaan omistamallaan alueella olevaa haaskaa.

3.1 Suden aiheuttama huoli, uhka tai vaara ihmisen hengelle tai terveydelle

Pelkkä epämääräisen pelon tunteminen susien liikkumisesta ihmisten elinpiirin läheisyydessä tai päivittäisten kulkureittien varrella ei yksistään luo poliisille tämän ohjeen mukaista toimintavelvollisuutta, vaikka jonkin petoeläimen esiintyminen jonkinasteisena populaationa tai yksittäisinä yksilöinä lähiseudulla olisikin kiistattoman selvää.

Yksiselitteisen toimintakynnyksen määrittelemisen tämän ohjeen mukaisen poliisitoiminnan aloittamiselle on vaikeaa. Suden jälkien havaitseminen hoidetulla piha-alueella tai yksittäiset näköhavainnot sudesta rakennetussa ympäristössä eivät välttämättä luo poliisille toimintavelvollisuutta. Toisaalta toistuvat pihavierailut esimerkiksi yöaikaan samalla asuinkiinteistöllä taas saattavat aiheuttaa toimintavelvollisuuden.

Suden käyttäytymistä arvioitaessa on myös huomioitava, että susi ei todennäköisesti havaitse ajoneuvossa tai rakennuksessa ikkunan takana olevaa ihmistä tai ainakaan reagoi sellaiseen ihmiseen samalla tavalla kuin muussa lähikohtaamisessa.

Suden ihmiselle aiheuttama huoli, uhka ja vaara määritellään seuraavasti:

Lähtökohta: Ihmisarkuutensa menettänyt susi voi aiheuttaa uhkaa ja/tai vaaraa ihmisten turvallisuudelle. Tilanteet ja suden käyttäytyminen, joista suden ihmisarkuuden menettäminen voisi olla pääteltävissä, ovat jaoteltavissa seuraaviin tapauksiin:

1. HUOLTA AIHEUTTAVA SUSI

Susi tai suden jäljet havaitaan alle 100 metrin etäisyydellä asuin- tai tuotantorakennuksesta, kuitenkin piha-alueen ulkopuolella tai tiellä.

2. MAHDOLLISTA UHKAA AIHEUTTAVA SUSI

Suden jäljet havaitaan asutun rakennuksen tai tuotantorakennuksen piha-alueella. Samoin, jos susi havaitaan pihassa ja se poistuu paikalta välittömästi ihmisen havaittuaan. Piha-alueella tarkoitetaan asuin- tai tuotantorakennusten muodostamaa hoidettua aluetta.

3. UHKAA TAI VAARAA AIHEUTTAVA SUSI

Suden havaitaan liikkuvan rakennetussa ympäristössä tai ihmisten asuin-alueilla satunnaista havaintoa ja välitöntä paikalta poistumista pidempään.

4. VAKAVAA VAARAA AIHEUTTAVA SUSI

Susi lähestyy ihmistä tai ei muussa kohtaamistilanteessa poistu paikalta (jää kiertelemään tai seuraamaan taikka käyttäytyy uhkaavasti). Samoin tilanteet, joissa susi on jo aiheuttanut tai yrittänyt aiheuttaa henkilövahingon tai on käynyt tai yrittänyt käydä ihmisen ulkoiluttaman kytketyn koiran tai muun kotieläimen kimppuun.

Suomen susikannan hoitosuunnitelmassa (1213/06.02/2018, 5.11.2019; maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:24) vuodelta 2019 on sovittu, että Suomen riistakeskus on ensisijainen taho, joka vastaa karkotus- ja lopetustoimenpiteistä tapausluettelon kohtien 1—2 tapauksissa. Poliisi vastaa kohtien 3 ja 4 tapauksista.

3.1.1 Poliisin toiminta kohdan 1 tapauksissa (huolta aiheuttava susi)

Tapausluettelon 1 kohdan tapauksissa, joissa susi tai suden jäljet havaitaan alle 100 metrin etäisyydellä asuin- tai tuotantorakennuksesta, kuitenkin piha-alueen ulkopuolella tai tiellä, suden voidaan katsoa aiheuttavan huolta ihmisten hengelle tai terveydelle.

Kohdan 1 tapaukset kuuluvat viranomaisten kesken sovitun työnjaon mukaisesti Suomen riistakeskukselle eivätkä edellytä poliisin toimenpiteitä. Ilmoitukset huolta aiheuttavista susista tulee ohjata alueen petoyhdyshenkilöille (riista.fi), jotka tekevät havainnoista merkinnät suurpetohavaintojärjestelmä *Tassuun*.

3.1.2 Poliisin toiminta kohdan 2 tapauksissa (mahdollista uhkaa aiheuttava susi)

Tapausluettelon 2 kohdan tapauksissa, joissa suden jäljet havaitaan asutun rakennuksen tai tuotantorakennuksen piha-alueella taikka jos susi havaitaan pihassa ja se poistuu paikalta välittömästi ihmisen havaittuaan, suden voidaan katsoa aiheuttavan mahdollista uhkaa ihmisten hengelle tai terveydelle. Piha-alueella tarkoitetaan asuin- tai tuotantorakennusten muodostamaa hoidettua aluetta.

Ensisijaisesti kohdan 2 tapaukset kuuluvat viranomaisten kesken sovitun työnjaon mukaisesti Suomen riistakeskukselle. Niissä tilanteissa, joissa pihavierailut tapahtuvat taajamassa tai muulla alueella (esimerkiksi tuotantolaitos- ja teollisuusalueet), joissa kenelläkään ei ole metsästysoikeutta, poliisi on velvollinen reagoimaan tilanteeseen.

Poliisin reagoimisella tarkoitetaan sitä, että poliisi tekee tapauskohtaisen arvion suden tai susien pihavierailuista ja tämän arvion perusteella päätöksen mahdollisista toimenpiteistä. Tilannearvion perusteella poliisi voi päättää ratkaisuun, jonka mukaan tilanne ei anna aiheutta minkäänlaisille poliisin toimenpiteille tai vastaavasti toimintavelvollisuuden ylittyessä poliisi voi an-

taa määräyksen suden karkottamiseksi ja viime kädessä määräyksen suden lopettamiseksi, jos lievemmät keinot osoittautuvat tehottomiksi. Poliisin karkotusmääräys voi olla perusteltua antaa tapauksissa, joissa saman kylän tai taajaman alueella tehdään viikon aikana suden tai susien pihavierailuista vähintään kolme havaintoa eri tilanteissa.

SRVA-ryhmät toteuttavat mahdolliset toimenpiteet ja niiden toteutukselle voidaan suunnitella sopiva aikajänne.

3.1.3 Poliisin toiminta kohdan 3 tapauksissa (uhkaa tai vaaraa aiheuttava susi)

Tapausluettelon 3 kohdan mukaisesti rakennetussa ympäristössä tai ihmisten asuinalueilla satunnaista havaintoa ja välitöntä paikalta poistumista pidempään liikkuvan suden katsotaan aiheuttavan uhkaa tai vaaraa ihmisten hengelle tai terveydelle.

Näissä tilanteissa poliisilta edellytetään nopeita toimenpiteitä. Kohdan 3 tapauksissa ensisijainen poliisin toimenpide on suden karkottaminen. Lopettamismääräyksen antaminen tällaisissa tilanteissa on viimesijainen toimenpide, jos karkottamisella ei päästä tavoiteltuun lopputulokseen.

Poliisin antama määräys toimeenpannaan viivytyksettä yhteistyössä SRVA-toimijoiden kanssa.

3.1.4 Poliisin toiminta kohdan 4 tapauksissa (vakavaa vaaraa aiheuttava susi)

Tapausluettelon 4 kohdan tapauksia, joissa susi lähestyy ihmistä tai ei muussa kohtaamistilanteessa poistu paikalta (jää kiertelemään tai seuraamaan taikka käyttäytyy uhkaavasti), on pidettävä vakavan vaaran aiheutumisenä ihmisten hengelle tai terveydelle. Samoin tapaukset, joissa susi on jo aiheuttanut tai yrittänyt aiheuttaa henkilövahingon tai on käynyt tai yrittänyt käydä ihmisen ulkoiluttaman kytketyn koiran tai muun (ihmisen kytketynä ulkoiluttaman) kotieläimen kimppuun.

Edellä mainittuna suden käyttäytymisenä on pidettävä esimerkiksi tapauksia, joissa susi selkeästi on havainnut ihmisen ja siitä huolimatta lähestyy tai seuraa ihmistä muutamien kymmenien metrien etäisyydellä.

Näissä tapauksissa poliisilta edellytetään välittömiä toimenpiteitä. Kohdan 4 tapauksissa perusteltu poliisin toimenpide on lopettamismääräyksen antaminen. Määräys toimeenpannaan viivytyksettä joko poliisin omana toimenpiteenä tai yhteistyössä SRVA-toimijoiden kanssa.

Kohdan 4 tapauksiin liittyvässä päätöksenteossa tulee kuitenkin huomioida myös ilmoitusviive. Ilmoitusviiveen ollessa huomattavan pitkä, esimerkiksi useita tunteja ja akuutin vaaratilanteen ollessa jo ohi, lopettamismääräys voidaan jättää antamatta, jos on todennäköistä, että vakavaa vaaraa aiheuttanut susi ei ole enää löydettävissä ja yksilöitävissä tapahtuma-alueelta.

3.2 Suden aiheuttama vahinko omaisuudelle

Suurpetojen aiheuttamat vahingot muodostuvat pääosin susien, karhujen, ilvesten ja ahmojen tappamista koti- ja tuotantoeläimistä (muun muassa koirat, lampaat, karja ja porot) sekä karhujen aiheuttamista vahingoista mehiläistarhoilla ja rehupaaleille. Ilvesten on raportoitu lammas- ja turkistaloudelle aiheutettujen omaisuusvahinkojen lisäksi pyydystävän toisinaan kotikissoja sekä aiheuttavan metsästyskoirille vahinkoja maastossa. Suurpetojen aiheuttamista omaisuusvahingoista korvataan suurin osa joko valtion varoista tai erilaisista vakuutuksista.

Poliisilain 2 luvun 16 § mahdollistaa eläimen lopettamisen myös tilanteissa, joissa eläin aiheuttaa huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Poliisilain esitöissä ei oteta kantaa siihen, minkä suuruiset omaisuusvahingot ovat huomattavia eikä pykälän soveltamisesta tältä osin ole myöskään aiempaa oikeuskäytäntöä.

Rikoslaisissa on tiettyjen omaisuuteen kohdistuvien rikosten tunnusmerkistöjen säätämässä käytetty rikoksella tavoitellut hyödyn suuruusluokan ilmaisussa samaa adjektiivia ”huomattava”. Esimerkiksi törkeän petoksen ja törkeän veropetoksen yhtenä ankaroittamisperusteena on ”huomattavan hyödyn / huomattavan taloudellisen hyödyn” tavoittelu. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2015:52 mukaan noin 10 000 euron suuruisen hyödyn ei katsottu olevan törkeää petosta koskevassa rangaistussäännöksessä tarkoitetulla tavalla huomattava. Edelleen ratkaisussa KKO 2007:102 veropetoksella saatua noin 14 500 euron suuruisesta hyötyä ei voitu vielä pitää huomattavana.

Edellä kuvattujen korkeimman oikeuden ennakkoratkaisujen perusteella voidaan tulkita, että lainsäätäjän ilmaisulla ”huomattavaa vahinkoa omaisuudelle” tarkoitetaan varsin suuria eli ainakin yli 14 500 euron omaisuusvahinkoja.

Tilanteet, joissa yksittäinen susi pystyisi aiheuttamaan edellä määriteltyä huomattavaa vahinkoa omaisuudelle, ovat käytännössä epätodennäköisiä. Myös näytön hankkiminen sille, että juuri joku tietty susiyksilö on aiheuttanut määrättyt omaisuusvahingot, on käytännössä erittäin vaikeaa. Täten voidaan pitää lähtökohtana, että pelkästään omaisuusvahinkoja aiheuttaneen suden toiminta ei aiheuta poliisille tämän ohjeen mukaista toimintavelvollisuutta.

Myös riistaviranomaisten (maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen riistakeskus) ja poliisin yhteinen näkemys on, että pelkästään omaisuusvahinkoja aiheuttavat suurpedot lopetettaisiin pääsääntöisesti Suomen riistakeskuksen päätöksillä silloin, kun vaadittavat poikkeusluvan kriteerit täyttyvät. (Maa- ja metsätalousministeriön koordinoima ”Erävalvonnan yhteistyöryhmä” 2012).

Tilanne on luonnollisesti toinen, jos esimerkiksi kotieläimiin kohdistuviin vahinkoihin liittyy myös vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle. Tällöin poliisilla voi tilanne kokonaisuutena arvioiden olla mahdollisuus lopettamismääräyksen antamiseen.

Apulaisoikeuskansleri on ottanut susien aiheuttamiin omaisuusvahinkoihin kantaa 27.11.2017 antamassaan ratkaisussa OKV/254/1/2016, jossa todetaan, että koti- ja tuotantoeläimiin kohdistuva vaara ei sellaisenaan ole peruste poliisilain 2 luvun 16 §:n soveltamiselle, vaan säännöksessä edellytetään huomattavaa vahinkoa omaisuudelle.

4 POLIISIN TOIMENPITEET SUURPETOTILANTEISSA

4.1 Karkottaminen

Suurpedolle tehdään enintään kaksi onnistunutta karkotusta. Karkotukset tulee suunnitella ja toteuttaa huolellisesti. Suunnitelmat tulee hyväksyttää etukäteen päätöksen tehneellä poliisimiehellä. Tavoitteena tulee olla, että karkottaminen on niin tehokas toimenpide, että sillä saavutetaan tavoiteltu tulos – suurpeto muuttaa käytöstään ja alkaa karttaa tiettyä aluetta tai tilanetta.

Onnistuneella karkotuksella tarkoitetaan seuraavaa:

- suurpetoon saadaan kontakti ja karkotuspainetta kytkettyjen tai ajavien koirien avulla
- suurpetoon saadaan kohdistettua kipua projektiililaukaisimella tai haulikon kipua tuottavalla ammuksella
- suurpetoon saadaan kontakti ja karkotuspainetta moottorikelkalla, mönkijällä tai vastaavalla avonaisella ajoneuvolla, josta ihminen on suden aistittavissa
- ääni- tai signaalikarkotteita on pystytty käyttämään siten, että niiden käyttö yhdistyy ihmisen toimintaan (näköyhteys)

Ja suurpeto reagoi kyseiseen karkotustoimenpiteeseen pakenemalla. Pakeneminen on mahdollisuuksien mukaan dokumentoitava esimerkiksi valokuvaamalla pakenevan suurpedon lumijäljet tai ajavien koirien tutkapantojen tiedoilla.

Karkottamismääräys annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään kolmen viikon (21 päivää) ajaksi kerrallaan.

Karkottamismääräyksessä on yksityiskohtaisesti määriteltävä käytettävät karkotusmenetelmät:

- Henkilöillä ajattaminen (susi, ilves ja ahma).
- Kytketyllä koiralla jäljestäminen tai ajavalla koiralla ajattaminen (susi, karhu, ilves ja ahma).
- Moottorikelkalla, mönkijällä tai muulla avonaisella ajoneuvolla ajattaminen (susi ja ahma).
- Projektiililaukaisin: karhu ja susi (sudella ampumaetäisyys vähintään 30 m).

- Ääni ja signaalikarkotteet, kuten ampuma-aseella ilmaan ampuminen tai signaalipatruunan käyttö (susi, karhu, ilves ja ahma).
- Muut kipua tuottavat tuotteet, kuten haulikon kipua tuottavat ammuksset (susi ja karhu).

Karkottamistoimenpiteitä (esimerkiksi koiralla / koirilla ajattamista) ei saa jatkaa pidempään kuin on välttämätöntä karkottamisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Jos karkotusmääräyksen kohteena olevaan suurpetoon on saatu kohdennettua kaksi onnistunutta karkotusta, mutta eläin ei niistä toimenpiteistä huolimatta muuta käytöstään ja ala karttaa tiettyä aluetta tai tilannetta, suurpeto voidaan lopettaa. Lopettamisesta on annettava erillinen määräys, jonka antamisen yhteydessä päätöksentekijän tulee arvioida toteutettujen karkotustilanteiden olosuhteet ja karkotustoimenpiteiden laatu.

4.2 Lopettaminen

Suurpedon lopettaminen on aina viimesijainen keino. Ennen lopettamismääräyksen antamista on kartoitettava muut vaihtoehdot, paitsi jos kyseessä on yksilö, joka on ihmistä pelkäämätön tai jota ihminen voi lähestyä toistuvasti ilman, että eläin osoittaa arkuuden merkkejä tai eläin on selvästi sairas taikka vakavasti loukkaantunut. Esimerkiksi luvun 3.1 tapausluettelon 4 kohdan mukaisesti käyttäytyvän suurpedon (vakavaa vaaraa aiheuttava susi) voidaan katsoa menettäneen ihmisarkuuttaan siinä määrin, että sen lopettaminen on suositeltava ratkaisu.

Lopetettavalta suurpedolta ei edellytetä alkanutta hyökkäystä tai aikaisempaa vahingon aiheuttamista (OKV/502/1/2009).

Suurpedot lopetetaan ampumalla riittävän tehokkaalla ampuma-aseella käyttäen tarkoituksenmukaisia patruunoita. Lopettamismääräys annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään kahden viikon (14 päivää) ajaksi kerrallaan.

5 POLIISIN TOIMINTALINJA MUISSA SUURPETO- JA VILLISIKATILANTEISSA

Tilanteissa, joissa ihmiselle uhkaa tai vaaraa aiheuttava suurpeto on karhu, ilves tai ahma, menetellään soveltuvien osin sutta koskevien linjausten pohjalta.

Karhu

Karhun karkottamistoimiin on kuitenkin jo heti siinä vaiheessa, kun karhusta tehdään havainto taajama-alueella tai sen läheisyydessä taikka karhu tekee pihavierailun asutulle kiinteistölle harvaan asutulla alueella. Karhun karkottamistilanteissa tulee myös aina varautua siihen, että eläin tarvittaessa pystytään lopettamaan turvallisesti (pakkotila). Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi karhun hyökkäminen kohti karkottajia tai sivullisia.

Mikäli kuollutta tai lopetettavaksi määrättyä emokarhua seuraa alle vuoden ikäinen pentu(e), tulee päätöksenteossa ottaa kantaa myös pentueen tilanteeseen. Vaihtoehtoina voi olla pentujen jättäminen luontoon elokuun alun jälkeen⁵, pentujen lopettaminen, tai poikkeustapauksissa pentujen pyydystäminen ja luovuttaminen asianomaisten viranomaisten (Riistakeskus tai ELY-keskus) päätöksellä. Päätöksenteossa tulee huomioida pentueen elinpiirin sijainti ja piirteitä elinalueen luonnosta. Esimerkiksi vilkkaasti liikennöidyt tiet saattavat lisätä ilman emoa liikkuvien pentujen kuolleisuusriskiä korostuneesti. Lupapäätöksen tai ratkaisun villieläinten pyydystämisestä ja/tai haltuun ottamisesta tekee riistaeläinten osalta Riistakeskus ja rauhoitettujen eläinten osalta ELY-keskus.

Ilves ja ahma

Ilveksen ja ahman ei tiedetä aiheuttaneen vakavia henkilövahinkoja. Ilveksen ja ahman lopettamismääräyksen antaminen ei täten tule kysymykseen kuin tilanteissa, joissa eläin on mahdollisesti sairas tai loukkaantunut.

Luvun 3.1 tapausluettelon 3 kohdan mukaisesti rakennetussa ympäristössä tai ihmisten asuinalueilla satunnaista havaintoa ja välitöntä paikalta poistumista pidempään liikkuvien ilvesten ja ahmojen voidaan katsoa mahdollisesti aiheuttavan uhkaa tai vaaraa ihmisten hengelle tai terveydelle ja täten niille voidaan antaa karkottamismääräys.

Villisika

Villisika saattaa loukkaantuneena olla erittäin vaarallinen. Poliisilain 2 luvun 16 §:n soveltaminen tuleekin villisian osalta kyseeseen lähinnä liikenneonnettomuuden tai muun syyn vuoksi loukkaantuneen villisian lopettamisen yhteydessä. Villisikakolarit ovat lähtökohtaisesti aina vaativia SRVA –tehtäviä, samoin metsästyksen yhteydessä haavoittuneet villisikat, jos ne ovat tapahtuneet rakennetun ympäristön välittömässä läheisyydessä tai loukkaantunut eläin suuntaa kohti rakennettua ympäristöä.

6 POLIISIN TOIMINTALINJA LOUKKAANTUNEIDEN SUURPETOJEN JA VILLISIKOJEN OSALTA

Suurpedon tai villisian loukkaantuessa liikenneonnettomuuden osallisena tai poliisin muutoin saadessa tiedon loukkaantuneesta suurpedosta tai villisiasta, eläimestä tulee pääsääntöisesti antaa lopettamismääräys. Perusteena lopettamismääräykselle ovat eläinsuojelulliset syyt sekä ihmisten turvallisuuden vaarantuminen. Poliisi voi päätöksenteossaan konsultoida tarvittavassa laajuudessa yhteistyöviranomaisia, esim. Luonnonvarakeskusta (LUKE), Suomen riistakeskusta, valvontaeläinlääkäreitä ja virallisia Euroopan eläintarha- ja akvaariojärjestön (EAZA) alaisia eläintarhoja (Suomessa Korkeasaaren eläintarha sekä Ähtärin ja Ranuan eläinpuistot).

⁵ Kaksi erillistä tutkimusta, joiden perusteella heinäkuun alun jälkeen orpoina tavatut karhunpennut omaavat riittävät edellytykset selvitä luonnossa. (Swenson, Jon, et al. 1998. On the age of self-sufficiency in Scandinavian brown bears. *Acta Theriologica*. 43. 213-218; Palomero, Guillermo, et al. 1997. Ecology and Behavior of 3 Wild Orphaned Brown Bear Cubs in Spain. *Bears: Their Biology and Management*, vol. 9, 1997, pp. 85–90.) Luonnonvarakeskuksen lausunnossa Poliisihallitukselle todetaan em. aineiston pohjalta, että pentujen on mahdollista selvitä heinäkuun alusta lähtien ilman emoa luonnossa, mutta suositukseen heinäkuun alusta tulee suhtautua tietyllä varauksella. Todennäköisyys, jolla pennut selviytyvät mitä ilmeisimmin kasvaa kesän mittaan. Tarkempaa arviota ajankohdasta, josta eteenpäin pennut varmasti tai suurella todennäköisyydellä selviävät, Luke ei ole olemassa olevan kapeasta aineistopohjasta johtuen voi esittää.

Eläinlääkärien arvion mukaan pienpetoraudasta loukkaantuneelle eläimelle aiheutuu yleensä sellaista kipua ja kärsimystä, joka täyttää Eläinsuojelulain 14 § mukaiset kriteerit lopettamiselle eli eläintä ei voi jättää luontoon. Poliisilla on mahdollisuus yksittäistapauksissa harkita myös lopettamista lievempien keinojen käyttöä, esim. pyydystäminen, nukkuttaminen ja rautojen poisto. Tämä voi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos eläinlääkäri arvioi loukkaantumisen lieväksi ja/tai kokonaisarvioinnin perusteella lievempien keinojen käyttö on mahdollista (aika, resurssit, eläinyksilön tilanne, esim. pentue).

Poliisi voi tarvittaessa, ja erikseen päätettäessä pyytää virka-apua viranomaistoimijoilta (valvontaeläinlääkärit, LUKE) suurpetojen pyydystämisessä, nukkuttamisessa ja rautojen poistossa. Valvontaeläinlääkäreillä ei ole karhun nukutukseen soveltuvia lääkkeitä tai välineitä, mutta sellaiset on saatavissa Luonnonvarakeskukselta.

Loukkaantuneen suurpedon (erityisesti karhun) pyydystäminen ja nukkuttaminen on niin vaativa ja vaarallinen sekä mm. lääkemääräysten kannalta toimivaltuuksia sisältävä tehtävä, että sitä ei voida antaa kuin kokeneille, koulutetuille ja toimivaltaisille toimijoille. Suomessa tehtävään liittyvä riittävä kokemus, koulutus ja toimivaltuus (lupa) on ainoastaan Luonnonvarakeskuksen (LUKE) toimijoilla. Poliisilla ei ole osaamista eikä välineitä tehtävän hoitamiseen. Virka-apupyyntö Luonnonvarakeskukselle pyydystämiseen, nukkuttamiseen ja rautojen poiston osalta on ainoa harkittavissa oleva menettely.

Jos Luonnonvarakeskus (Luke) antaa poliisille tehtävän hoidossa virka-apua, virka-avun pyytjä (poliisi) vastaa tehtävään liittyvistä vastuu- ja korvauskysymyksistä, kuten esim. henkilö- ja omaisuusvahingoista sekä kulujen korvauksista. Luonnonvarakeskus määrittelee tehtävässä käytettävät pyydystämistä ja/tai nukutusmenetelmät. Loukkaantuneen eläimen tavoittaminen pyydystämistä ja nukkuttamista sekä hoitoa varten voi olla erittäin vaikeaa ja sitoa resursseja määräämättömäksi ajaksi. Poliisin ja virka-apua antavien toimijoiden sitoutuminen pitkäaikaisiin jäljitysoperaatioihin ei ole perusteltua. Poliisi pyytää virka-apua enintään kolmen viikon (21 päivää) ajaksi kerrallaan. Virka-avun tarkemmasta sisällöstä sovitaan erikseen virka-avun pyytäjän ja antajan kesken.

7 PÄÄTÖKSENTEOSTA

7.1 Päätös toiminnan aloittamisesta suurpeto- ja villisikatilanteissa

Päätöksentekovalta poliisilain 2 luvun 16 §:n mukaisista poliisitoimenpiteistä on poliisimiehellä. Poliisilain 9 luvun 4 §:ssä kuitenkin säädetään, että päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä muussa avustustehtävässä kuin etsintätehtävässä tekee päällystään kuuluva poliisimies. Poliisi voi päätöksenteossaan kuulla yhteistyöviranomaisia tarvittavassa laajuudessa, esimerkiksi Luonnonvarakeskusta (LUKE), Suomen riistakeskusta, eläinlääkäreitä ja virallisia Euroopan eläintarha- ja akvaariojärjestön (EAZA) alaisia eläintarhoja (Suomessa Korkeasaaren eläintarha sekä Ähtärin ja Ranuan

eläinpuistot), jos kuuleminen ei vaaranna päätöksen tarkoituksen toteutumista tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen ei aiheuta huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle.

Suurpetoihin ja villisikoihin liittyvät karkotus- ja lopettamismääräykset antaa päällystöön kuuluva poliisimies, koska aivan akuutteja suurpetotilanteita (pakkotila) lukuun ottamatta poliisi tarvitsee karkotus- ja lopettamismääräysten toimeenpanossa apunaan riistanhoitoyhdistysten tarjoamaa suurriistavirka-apua (SRVA). Suurpetoihin liittyvä päätöksenteko on poliisilaitoksissa tarkoituksenmukaista keskittää muutamille asiaan erityisesti perehtyneille päällystöön kuuluville poliisimiehille (SRVA-yhteyshenkilö). Kiiretilanteissa suurpedon lopettamismääräyksen voi antaa yleisjohtaja, jonka tulee kuitenkin mahdollisuuksien mukaan ennen määräyksen antamista konsultoida poliisilaitoksen SRVA-yhteyshenkilöä.

Etenkin kiireettömien karkottamis- ja lopettamismääräysten valmisteluvaiheessa poliisiin tulee konsultoida Suomen riistakeskuksen kanssa ja selvittää, onko heillä jotain toimenpiteitä vireillä samassa asiassa. Samalla tulisi rajatapauksissa sopia, kumman viranomaisen toimivaltaan asia kuuluu.

7.2 TASSU -järjestelmän kirjaukset

Poliisi käyttää suurpetojen pihavierailuihin liittyvän päätöksenteon perusteena vain Luonnonvarakeskuksen ylläpitämään suurpetohavaintojärjestelmään (TASSU) tai Erica-järjestelmään syötettyjä havaintotietoja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä muulloin kuin yöaikaan tapahtuneisiin pihavierailuihin asuinrakennusten välittömässä läheisyydessä. Pihavierailuiksi ei katsota tyhjillään olevien vapaa-ajankiinteistöjen pihoihin tehtyjä vierailuja.

Jokainen pihavierailu tulee tarkastaa havaintopaikalla ja dokumentoida suurpetojen jälkihavainnointiin koulutetun henkilön toimesta (Riistanhoitoyhdistysten petoyhdistyksen henkilöt).

7.3 Karkottamis- ja lopettamismääräys

Karkottamis- tai lopettamismääräys on tehtävä kirjallisena. Kiireellisessä tilanteessa määräys voidaan antaa ensin suullisesti, mutta se on myöhemmin vahvistettava kirjallisena. Määräykset on tehtävä tämän ohjeen liitteenä olevalla lomakepohjalla, jolloin kaikki asiaan liittyvät keskeiset asiat tulevat päätöksenteon yhteydessä huomioiduksi (Liite 1: Karkottamis- / lopettamismääräys -lomake).

Määräyksessä on yksityiskohtaisesti määriteltävä muun muassa mistä ja milloin toimenpiteet saadaan aloittaa sekä määritellä karttaliitteellä tai muutoin riittävän yksilöidysti määräyksen toiminta-alue (Liite 1: Karttaliite -malli).

Päätökset sekä hankitut lausunnot tulee arkistoida Acta -järjestelmään Poliisin tiedonhallintapolitiikka -määräyksen (POL-2017-26894) mukaisesti.

Lisäksi asiasta on kirjattava poliisiasiaintietojärjestelmään sekalaisilmoitus (S-ilmoitus), jossa määräyksen sisältö käy ilmi ja jota täydennetään sitä mukaa kun toimenpiteitä suurpeto- tai villisikatehtävän yhteydessä suoritetaan.

Karkottamis- ja lopettamismääräykset sekä mahdolliset saalisilmoitukset tulee lähettää ilman aiheetonta viivytystä tiedoksi:

1. Suomen riistakeskuksen kirjaamoon (kirjaamo@riista.fi)
2. Poliisihallituksen poliisitoimintayksikköön (poliisitoimintayksikko.poliisihallitus@poliisi.fi).
3. Suomen riistakeskuksen aluetoimistoon
4. Alueen riistanhoitoyhdistykselle

Jos kyseisiä poliisin määräämiä toimenpiteitä suoritetaan valtion mailla tai niiden välittömässä läheisyydessä, määräykset tulee lähettää tiedoksi myös Metsähallitukselle (luontopalvelut/erätarkastajat). Jos toimenpiteitä suoritetaan lähellä valtakunnan rajaa, tulee määräykset lähettää tiedoksi Rajavartiolaitokselle.

7.4 Toiminnan organisointi

Kun päätös toiminnan (karkottaminen tai lopettaminen) aloittamisesta on tehty, päätöksentekijä tai hänen määräämänsä poliisimies ottaa yhteyttä tapahtuma-alueen riistanhoitoyhdistykseen sekä määrää SRVA-toimintaa johtavan henkilön, ellei näitä toimintoja ole tehty jo päätöksen valmisteluvaiheessa.

SRVA-ryhmä toteuttaa eläimen karkottamisen, jäljestämisen tai lopettamisen poliisin määräyksessään linjaamalla tavalla ja kokoonpanolla. SRVA-toimijoiden tulee SRVA-tehtävillä käyttää tunnisteliiviä, mistä ilmenee, että toimija on SRVA-tehtävällä.

7.5 SRVA-toimijan vakuutusturva

SRVA-toimijalla pitää olla riistanhoitomaksu maksettuna (vakuutusturva), joka sisältää metsästäjän vastuu- ja yksityistapaturmavakuutuksen sekä metsästyskoiran tapaturmavakuutuksen.

Metsästäjän vastuuvakuutuksesta (vakuutusnumero: 312-0042105-H) korvataan metsästyksen yhteydessä vakuutusehdoissa määritellyllä aseella toiselle henkilölle aiheutetut henkilövahingot (myös SRVA-tehtävissä).

Metsästäjän yksityistapaturmavakuutuksesta puolestaan korvataan tapaturmavahingot, jotka vakuutettu aiheuttaa itselleen metsästyksen yhteydessä. Korvattavia vahinkoja ovat sellaiset, jotka johtuvat ampuma-aseen laukeamisesta tai räjähtämisestä (myös SRVA-tehtävissä).

SRVA-tehtävissä toimivilla metsästyskortillisilla henkilöillä on lisäksi voimassa myös ns. toimitsijan tapaturmavakuutus, joka korvaa esimerkiksi liukastumisesta tai kaatumisesta aiheutuneet tapaturmavahingot SRVA-tehtävän yhteydessä.

Metsästyskoiran tapaturmavakuutus antaa turvaa vakuutetun ja tämän kanssa samassa taloudessa asuvan perheenjäsenen omistamalle metsästyskoiralle poliisiin tai hätäkeskuksen toimeksiannosta tapahtuvassa SRVA-tehtävissä tapahtuvien vahinkojen varalta.

Vahingon tapahduttua tulee ottaa välittömästi yhteyttä LähiTapiolan korvauspalveluihin:

- vastuu- ja koiravahingoissa puh. 09 453 4150
- metsästäjän tapaturmavahingoissa puh. 09 453 3666

Esinevahingot SRVA-tehtävien osalta korvataan valtion varoista (poliisilain 8 luvun 4 §).

7.6 Toiminnan johtovastuu

Poliisilain 2 luvun 16 §:n mukaisia SRVA-tehtäviä johtaa poliisi. Pääsääntöisesti SRVA-toimijat suorittavat tehtävät itsenäisesti poliisin antamien määräysten ja ohjeiden perusteella. Poliisiin tulee kuitenkin aktiivisesti valvoa ja tarvittaessa konkreettisesti paikan päällä johtaa erityisesti suurpetojen lopetustehtäviä, mikäli se on toiminnallisesti mahdollista ja järkevää. Suurpetojen karkottamis- ja lopetustehtävien valvontaan poliisi voi käyttää apunaan myös Rajavartiolaistosta ja Metsähallituksen erätarkastajia.

Taajamassa tai muussa vaativassa toimintaympäristössä (esimerkiksi vilkasliikenteinen tie tai kohteena loukkaantunut karhu tai villisika) toimittaessa poliisiin tulee johtaa SRVA-toimintaa tapahtuma-alueella (TILANNE 1).

8 PAKKOTILAAN VETOAMINEN JA OMAEHTOINEN KARKOTTAMINEN

Pakkotilaan vetoaminen

Esimerkiksi tilanteessa, jossa susi käy koiran kimppuun, kyseeseen voi tulla pakkotila, josta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 5 §:ssä. Kyseisen lainsäädännön lähtökohtana on se, että omaisuuttaan saa tällaisessa hyökkäystilanteessa puolustaa, kunhan pakkotilalainsäädännön edellytykset täyttyvät. Kyseisessä tilanteessa oikeudellisesti suojattu etu on koira ja vaaraa aiheuttaa rauhoitettu eläin, jota ei ilman perusteltua syytä ole lupaa tappaa.

Poliisi esitutkintaviranomaisena ei voi kuitenkaan määritellä sitä, milloin kyseessä on ollut rikoslain tarkoittama pakkotila. Jos rauhoitettu susi tapetaan tai sitä haavoitetaan ja tilanteessa vedotaan pakkotilaan, poliisilla ei lainsäädännön mukaan ole muita vaihtoehtoja kuin tehdä asiasta rikosilmoitus ja aloittaa esitutkinta. Rikosnimikkeenä tutkinnassa on lähtökohtaisesti törkeä metsästysrikos, jonka tunnusmerkistön suden tai muun rauhoitetun suurpedon ampuminen ilman pakkotilaa mahdollisesti täyttää. Poliisi joutuu suorittamaan asiassa esitutkinnan siitä huolimatta, että tapaus näyttäisi maallikon mielestä selvältä. Poliisiin tulee esitutkinnassa muun muassa pyrkiä selvittämään, onko aiheutunut vaara ollut välitön ja pakottava sekä onko tehty teko (esimerkiksi ampuminen) ollut vaaran torjumiseksi tarpeellinen. Esitutkinnan jälkeen tapaus menee syyttäjän harkintaan.

Jos pakkotilaan vedotaan tilanteessa, jossa alustavien tietojen mukaan on varsin todennäköistä, että pakkotilan perusteet ovat olleet olemassa, voi tutkinnanjohtaja/lupahallinto harkita, onko ampuma-aseiden haltuunotto/takavarikko välttämätöntä. Jos kyseessä on epäselvä tilanne tai vahva epäily tahallisesta metsästysrikoksesta, tilanteessa käytetty ampuma-ase tulee pääsääntöisesti ottaa aina takavarikkoon sekä epäillyn muut mahdolliset aseet ottaa hallinnollisesti poliisin haltuun.

Mikäli syyttäjä päätyy syytteen nostamiseen, tuomioistuin asiaa tutkiessaan lähtökohtaisesti arvioi, onko vastuuvapausperuste (pakkotila) ollut olemassa. Myös syyttäjällä on syyteharkintaa tehdessään mahdollisuus arvioida, onko tällainen pakkotila ollut kyseessä ja tehdä asiassa syyttämättäjättämispäätös "ei rikosta" -perusteella. Tällaisen syyttäjän päätöksen perusteen tulee syyttämättäjättämispäätöksen laatimisesta ja sisällöstä annetun Valtakunnansyyttäjän toimiston ohjeen (VKS:2016:6, Dnro 23/31/16, 8.12.2016) mukaan olla esitutkinta-aineistoon perustuva vakuuttava selvitys. Saman ohjeistuksen mukaan oikeudenvastaisuutta koskeva harkinta sopii paremmin tuomioistuimen tehtäväksi.

Viime vuosilta on olemassa sekä syyttäjien että tuomioistuimen päätöksiä, joista osassa on päädytty siihen, että koiran tai esimerkiksi tuotantoeläimen kimppuun hyökännyt rauhoitettu peto on ollut pakkotilatekona luvallista ampua. Jokainen tilanne on kuitenkin aina olosuhteiltaan erilainen ja nämä olosuhteet sekä tilanteeseen liittyvä toiminta on poliisin esitutkintaviranomaisena jokaisessa yksittäistapauksessa riittävästi selvitettävä. Päätöksen vastuuvapausperusteen olemassa olosta tekee tuomioistuin tai syyttäjä (Poliisihallituksen kirje POL-2018-162).

Omaehtoinen karkottaminen

Metsästyslain 37 §:n sanamuodon mukaan rauhoitusaikana riistaeläintä ei saa metsästää tai vahingoittaa eikä soidinta, pesintää tai poikasia häiritä. Sanamuoto ei siis estä häirintää, joka kohdistuu riistaeläimen muuhun yksilöön kuin poikaseen.

Suurpedon yksittäinen karkotus tai häirintä, joka ei vahingoita eläintä, ei ole luontodirektiivin artiklan 12 mukaista häirintää. Suurpedon karkottaminen hoidetusta pihapiiristä tai laitumelta eläintä vahingoittamatta ei ole laissa kiellettyä.

Mikäli suurpetoa karkotetaan eläintä vahingoittamalla tai sitä seurataan ja ajetaan pihapiirin tai laitumen ulkopuolella on toiminta silloin metsästyslain 37 §:n vastaista. (Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2019).

9 VILLIKOIRAT JA KOIRASUDET LUONNOSSA

Luonnossa tavatut villikoirat ja/tai epäillyt koirasudet voivat muodostaa poliisille toimintavelvollisuuden, jos kyseiset eläimet aiheuttavat vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantavat liikennettä (poliisilaki 2 luku 16 §). Tällaiset tilanteet

eivät kuulu voimassa olevien SRVA-sopimusten piiriin, joten niissä tehtävistä toimenpiteistä on sovittava erikseen esimerkiksi paikallisten riistanhoitoyhdistysten kanssa.

10 KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN JA ILMOITUKSET

Suurpedon ja villisian karkottamis- ja lopettamistehtävästä maksetaan tehtävän suorittaneelle riistanhoitoyhdistykselle korvaus erillisen sopimuksen mukaisesti (poliisilaitosten ja riistanhoitoyhdistysten väliset SRVA-sopimukset).

Poliisilain 2 luvun 16 §:n nojalla lopetettu suurpeto kuuluu valtiolle ja on toimitettava riistantutkimusta tekeväälle tutkimuslaitokselle. Kyseisen pykälän perusteella lopetettu muu riistaeläin, kuten hirvieläimet ja villisika, kuuluvat alueen riistanhoitoyhdistykselle. Poliisi vastaa poliisilain perusteella lopetettujen suurpetojen kuljetus- ja lähetyskustannuksista.

Metsästyslain 83 c §:n mukaan kuolleen löytyneestä ahmasta, ilveksestä, karhusta, saukosta, sudesta ja metsäpeurasta on viipymättä ilmoitettava riistantutkimusta tekeväälle Ruokavirastolle kirjaamo@ruokavirasto.fi sekä Suomen riistakeskukselle kirjaamo@riista.fi. Kuollut eläin tai osa siitä voidaan toimittaa tutkimuslaitokselle sen suostumuksella ja kustannuksella.

11 TIEDOTTAMINEN

Tämän ohjeen mukaisessa toiminnassa on kyse poliisitehtävästä, jolloin tiedottamisesta vastaa ainoastaan karkottamis- tai lopettamismääräyksen antanut tai hänen määräämänsä poliisimies.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Kai Vepsäläinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 10.01.2022 klo 13:59. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.

Liitteet

Karkottamis- / lopettamismääräyslomake
Karttaliite -malli

Jakelu

Poliisiyksiköt

Tiedoksi

Poliisitoimintayksikkö
Sinetti-ohjekirjasto/Esikunta
Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Sisäministeriön poliisiosasto
Rajavartiolaitoksen esikunta
Maa- ja metsätalousministeriö
Suomen riistakeskus
Ruokavirasto
Metsästäjäliitto
Metsähallitus